

למה הקב"ה מפצל אותנו?

דברים לשולחן שבת משיעורו השבועי של הרב שניאור אשכנזי

ב"ה, גיליון מס' 39 | פרשת במדבר | כ"ז אייר תשפ"ו

וזהו המסר של חלוקת עם ישראל לשבטים. שבט אינו רק שיוך משפחתי או היסטורי, אלא דרך ייחודית בעבודת השם: יששכר יושב והוגה בתורה יומם ולילה, זבולון יוצא לסחר ימים ופורש את כנפיו על תורת אחיו, דן יושב ועושה משפט ולוי משרת בקודש. כל שבט מקבל דגל המבטא את מהותו: על דגלו של ראובן ציורו הדודאים שהביא לאמו לאה, כסמל לרגישותו וחמלתו; על דגלו של שמעון העיר שכם, המעידה על מידת הקנאות במקום שצריך לקנא בו; ועל דגלו של לוי האורים והתומים, המבטאים את חיבורו הבלתי אמצעי לקודש. הדגל מסביר לכל שבט לא רק מי הוא, אלא גם לאיזה תפקיד נברא.

יסוד זה מתרחב הרבה מעבר לשנים עשר השבטים ונוגע לכל יחיד ויחיד מישראל, וכך מנסחת זאת המשנה: "אדם טובע כמה מטבעות בחותם אחד וכולן דומין זה לזה, ומלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא טבע כל אדם בחותמו של אדם הראשון ואין אחד דומה לחברו, לפיכך כל אחד ואחד חייב לומר: בשבילי נברא העולם".

לא בכדי נושא כל אדם פנים ייחודיות, קול ייחודי וטביעת אצבע שאינה חוזרת על עצמה בכל ההיסטוריה האנושית, שכן לכל אדם הוקצה עולם משלו לבנות, ואין מי שיוכל לעשות זאת במקומו.

על יסוד זה אמר רבי זושא מאניפולי "אף אחד לא ישאל אותי למה לא הייתי רבי עקיבא, אבל כן ישאלו אותי למה לא הייתי זושא..." כי מי שמודד את עצמו במידת זולתו מאבד את עצמו פעמיים: פעם אחת בכך שאינו ממלא את שליחותו, ופעם שנייה בכך שאף אינו רואה מה כן ניתן לו לתת.

הכנה למתן תורה

פרשת במדבר נקראת תמיד בשבת שלפני חג השבועות. אי אפשר לקבל תורה לפני שהאדם מכיר את מקומו ויודע מהו דגלו הפרטי, שכן התורה ניתנת לכל אחד מאיתנו במסלולו הוא, ולא במסלולו של אחר. כל זמן שיהודי רודף אחר חייו של זולתו, הוא אינו פנוי לחיות את חייו, וממילא אינו מסוגל לקבל את חלקו בתורה; רק כאשר הוא מתבונן בדגלו, מזהה את הציור שעליו, ומקבל שזהו הוא ולא אחר – הוא נעשה כלי לתורה. לזה ייחלו ישראל למרגלות הר סיני, וזה גם החלום שראוי לחלום לכל יהודי בערב חג השבועות.

פרשת במדבר עוסקת בארגונו של עם ישראל סביב המשכן: כל שבט בפני עצמו, חונה במקומו המיועד לו כשמעליו ניצב דגל ייחודי הצבוע בצבע אבן החושן שלו וציור המבטא את אופיו. ולכאורה אינו מובן, מדוע התורה משקיעה כל כך הרבה בפיצול והפרדת עם ישראל במקום למנותנו כקהילה אחת, ולא די בכך שאנו שבטים שונים – אנו גם נדרשים להראות זאת לעין כל, בכל גבול חנייה ובכל ציור על הדגל.

אילו היה מדובר בצורך זמני של ארגון העם במדבר או של היערכות צבאית לקראת כיבוש הארץ, ניחא אך הרמב"ם פוסק שגם בימי המלך המשיח, כשתתיישב מלכותו ויתקבצו אליו כל ישראל: "ייתחסו כולם על פיו ברוח הקודש... שמודיע שזה משבט פלוני וזה משבט פלוני". כך גם הנביא יחזקאל מתאר את ירושלים שלעתיד עם שנים עשר שפרדים, שער ייחודי לכל שבט.

ועוד תמוה: מה עניין הדגלים? המדרש מספר שכל עניין הדגלים נלמד מהמלאכים: בעת מתן תורה ירדו עם הקב"ה כ"ב רבבות מלאכים, "וכולם עשויים דגלים דגלים, ראו אותם ישראל והתחילו מתאווים לדגלים". וכבר הקשה ה"מאור ושמש": "החמדה הזו מהי? ודגלים של המלאכים מהי? וכי דגלים של מפות להם?! – וכי דגלים של בד יש למלאכים? יצורים רוחניים עליונים, מה הם צריכים לסמרטוט המתנופף מעליהם? ואם אצלם אין זה דגל כפשוטו, מה ראו ישראל לחמוד דווקא אותו?"

הדגל כתעודת זהות

מבאר ה"מאור ושמש": הדגל אינו אריג מתנופף לא אצל המלאכים ולא אצלנו, אלא הצהרת זהות. ישראל ראו את המלאכים ערוכים בקבוצותיהם, "ואין שום מלאך משתוקק למקום חברו ולא דוחק את חברו לכנוס למחיצתו", והתחילו מתאווים לאותה מנוחה ולאותה צלילות. מיכאל, מלאך החסד, אינו רוצה להיות גבריאל, מלאך הגבורה, ואף אחד מהם אינו חש שמשוהו חסר לו במצבו, אלא כל מלאך יודע מי הוא ומה תפקידו, ומתוך אותה ידיעה צרופה נובעת שלמותו, שמחתו ויכולתו לשרת. הדגל, אם כן, אינו דגל מלחמה ואינו סימן ארגוני; הוא הצהרה שקטה שכל אחד אומר לעצמו ולסביבתו: זה אני, זה תפקידי, ואין בי תאוה אלא למה שעליי לעשות.

שאלות לדיון משפחתי

שאלות לילדים:

1. ראיתם פעם חבר שעושה משהו טוב מכם - איך זה הרגיש?
2. אילו ציירתם דגל על עצמכם, מה הייתם מציירים?
3. למה לדעתכם הקב"ה ברא כל אדם עם פנים שונות?
4. מה הייתם מרגישים אם כל הילדים בכיתה היו בדיוק כמוכם?
5. מה אתם רוצים לעשות כשתהיו גדולים, שאף אחד אחר לא יעשה כמוכם?

שאלות לבוגרים:

1. במה אתם מקנאים באחרים, ומה זה מלמד אתכם על עצמכם?
2. מתי הרגשתם שאתם נמצאים "במקום הלא נכון", ומה עשיתם עם זה?
3. אילו היה עליכם לצייר דגל אישי, מה היה הסמל המרכזי עליו?
4. איך מברילים בין שאיפה לגדול לבין חיקוי של מי שאיננו?
5. מי בחייכם הצליח לראות אתכם כפי שאתם - ומה הוא נתן לכם?

סיפור לשבת

משל שסיפר הרבי מליובאוויטש:

מעשה בגביר שנכנס לעיר עם העגלון שלו, חצי שעה לפני שבת. העגלון התקלח במהירות וצעד לבית הכנסת ואילו הגביר היה צריך להתלבש במיטב מחלצותיו, ועל כן יצא כמה דקות אחרי העגלון.

בדיוק כשהוא יצא מהבית, ראה עגלה נכנסת לעיר ולרוע המזל, שוקעת בתוך בריכת בוץ. זה היה מראה נורא, לראות את בעל העגלה נתקע כך כמה דקות לפני שבת ונכמרו עליו רחמיו של הגביר.

הוא ניגש לעגלה והחל לסייע בהוצאתה מן הבוץ. אולם כיון שהוא גביר ואין לו כל מיומנות בסחיבת עגלה, המלאכה התארכה והוא התלכלך מאוד,

ובקושי הם סיימו רגע לפני השקיעה. הגביר היה מלוכלך ומדוכדך וכבר לא המשיך ללכת לבית הכנסת.

התפילה בבית הכנסת הסתיימה והעגלון רצה להזמין אורחים עניים לסעודת שבת בבית הגביר, אך כיון שהוא רק העגלון ולא הגביר, לא היתה לו סמכות לעשות זאת.

נתאר לעצמנו שהגביר היה הולך בזמן לבית הכנסת ואילו העגלון היה זה שמתעכב בבית. הרי אז היה פוגש את העגלה ומוציא אותה מהבוץ ברגע, והגביר היה פוגש את העניים ומזמין אותם הביתה. אולם כאשר הגביר עושה את המלאכה של העגלון, והעגלון עושה את של הגביר - ככה זה נראה...